

Stanovisko Ministerstva spravedlnosti k zápisu do evidence skutečných majitelů v případě příspěvkových organizací (stav k 20. 12. 2018)

Státní příspěvkové organizace nebo příspěvkové organizace územních samosprávných celků (dále jen „příspěvková organizace“) jsou právnické osoby existující a fungující čistě ve veřejném zájmu a dle zákonem stanovených pravidel (např. § 27 a násl. zákona č. 250/2000 Sb. nebo § 53 a násl. zákona č. 218/2000 Sb.). U těchto osob je řídicí struktura kogentně stanovena zákonem. Příspěvkové organizace jsou zřizovány pouze veřejnoprávními korporacemi (státem nebo územním samosprávným celkem) k naplňování veřejného zájmu, nikoli k soukromému prospěchu. Vždy je veřejně seznatelné, kdo je statutárním orgánem příspěvkové organizace a také kdo je jejím zřizovatelem (viz např. § 27 odst. 12 zákona č. 250/2000 Sb.).

Skutečný majitel vymezený v § 4 odst. 4 zákona č. 253/2008 Sb., stejně jako evidence skutečných majitelů upravená v § 118b a násl. zákona č. 304/2013 Sb., jsou instituty významné a využitelné zásadně v kontextu právnických osob soukromého práva. Formální povinnost zapsat svého skutečného majitele do evidence skutečných majitelů je však stanovena všem právnickým osobám zapsaným do veřejného (tj. také obchodního) rejstříku (§ 118b odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb. navazujícího na § 29b odst. 4 zákona č. 253/2008 Sb.). Uvedené pravidlo bohužel nereflektuje, že se příspěvkové organizace územních samosprávných celků také zapisují do veřejného (obchodního) rejstříku (viz § 27 odst. 12 zákona č. 250/2000 Sb.), byť jde o zápis toliko deklaratorní, svým účelem evidenční.

Vzniká tak paradoxní situace formálního povinnosti k zápisu údajů o skutečnostech, které jsou již s ohledem na jiné právní předpisy dané a veřejně dostupné. Proto je třeba dojít k závěru, že transparentnost příspěvkových organizací (a jejich fungování) je plně zajištěna již jejich povahou a zákony, které je speciálně upravují (zákon č. 250/2000 Sb., zákon č. 218/2000 Sb.). Tyto právní úpravy pak v otázce transparentnosti příspěvkových organizací fakticky nahrazují účel právní úpravy skutečného majitele, a tím vyjímají příspěvkové organizace z běžného režimu ostatních právnických osob (tj. právnických osob soukromého práva).

Je proto třeba dovést, že není v souladu se smyslem a účelem zákonné úpravy, stejně jako že nebylo záměrem zákonodárce, aby byla povinnost zápisu skutečného majitele uložena také právnickým osobám veřejného práva, tj. např. příspěvkovým organizacím (např. provozujícím školu či školské zařízení). Byť tedy formální povinnost zápisu skutečného majitele příspěvkové organizace existuje, případné nesplnění této povinnosti nelze považovat za postup, který by byl v rozporu s účelem a smyslem zákona. Transparentnost příspěvkových organizací je zajištěna prostřednictvím speciálních zákonů, které kogentně normují jejich vnitřní uspořádání.

Přitom možnost zápisu skutečného majitele příspěvkové organizace, je-li zapsána ve veřejném (obchodním) rejstříku, není dotčena. Zároveň platí, že žádný zákon v současné době za

neprovedení zápisu skutečného majitele nestanoví žádné sankce. Údaj o skutečném majiteli zapsaný v evidenci skutečných majitelů není pro příspěvkovou organizaci standardně využitelný; její specifická veřejnoprávní povaha je známá.

Konečně lze uvést, že pro případnou potřebu zápisu skutečného majitele příspěvkové organizace lze obecně vycházet z úvahy, že jako skutečný majitel by měl být formálně určen a zapsán člen statutárního orgánu příspěvkové organizace. Lze se totiž domnívat, že u příspěvkových organizací jakožto právnických osob veřejnoprávní povahy skutečný majitel v materiálním smyslu (tj. člověk, který fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právnické osobě) neexistuje. Není-li u právnické osoby skutečný majitel, považuje se za něj fyzická osoba, která je členem statutárního orgánu dané osoby [analogicky podle § 4 odst. 4 písm. a) bod 4., respektive písm. b) bod 3. zákona č. 253/2008 Sb.].

Pro úplnost uvádíme, že Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství, probaci a mediaci. Ministerstvu spravedlnosti nepřísluší závazným způsobem vykládat právní předpisy, tato kompetence náleží v rámci řízení o konkrétní věci soudu. Ministerstvo spravedlnosti ani neposkytuje právní poradenství. Výše uvedené stanovisko je třeba považovat pouze za nezávazné.